

відкриває доступ до документів всієї бібліотеки на кожному робочому місці.

У бібліотеці діє автоматизована інформаційно-бібліотечна система “ІРБІС”. Використовуючи її, ми створюємо власні бази даних:

- єдиний електронний каталог на книги, статті з періодичних видань та аудіовізуальні матеріали;
- інформаційний електронний покажчик “За знаннями – в електронний світ”;
- “Каталог періодичних видань для дітей” тощо.

При створенні електронних ресурсів враховується такий важливий показник, як повнота інформації. Ця проблема пов’язана з ретроспективою. Тому розпочато ретроспективну конверсію карткового каталогу.

У бібліотеці виділені такі основні напрямки роботи з електронними ресурсами:

- ведення довідково-бібліографічного апарату;
- довідково-бібліографічне обслуговування користувачів;
- виховання інформаційної культури школярів.

Бібліотека підключена до всесвітньої мережі Інтернет. Йде активна робота над розробкою Web-сайту бібліотеки, який буде відкритий найближчим часом і на якому будуть виставлені власні електронні ресурси.

Інформатизація бібліотеки – це не тільки створення та активне використання електронних баз даних, а й забезпечення виконання всіх бібліотечних процесів в автоматизованому режимі.

Також комп’ютери широко використовуються у діловодстві, методичній роботі та видавничій діяльності.

Усі співробітники бібліотеки оволоділи навиками роботи на комп’ютері в рамках тих завдань, які вирішують їх відділи.

При запровадженні новітніх технологій в практику роботи бібліотеки є багато проблем: недостатнє фінансування, відсутність загальної концепції інформатизації бібліотек України та належної оплати праці спеціалістів.

**Петрицька В.М.
Айвазян О.Б.**

Використання автоматизованих технологій в системі інформаційного забезпечення користувачів бібліотеки Хмельницького державного університету

Вирішення університетом завдання підвищення якості підготовки фахівців ставить бібліотеку перед необхідністю задовольняти зростаючі потреби користувачів в інформації. Практика доводить, що це можливо лише шляхом забезпечення оптимального бібліографічного пошуку на основі доступу до локальних та віддалених баз даних.

Сьогодні в бібліотеці під впливом інформаційних технологій створюється нова система обслуговування читачів її формування визначають такі фактори: активізація бібліотеки як інформаційного центру університету; створення електронних БД бібліотеки; зміни в інформаційних потребах користувачів; структурні зміни фонду бібліотеки.

Бібліотека Хмельницького державного університету (ХДУ) розташована в окремому дев'ятиповерховому приміщенні. Фонд становить близько 600 тис. примірників. Щороку на всіх пунктах видачі: 5 профільних читальних залів, 8 абонементів, 2 факультетські та 11 кафедральних бібліотек – обслуговується понад 44 тис. користувачів, яким видається близько 27 тис. бібліографічних довідок, 19 тис. консультацій та понад 1 млн документів. Електронний каталог ведеться з 1992 р. Активному розвитку автоматизації бібліотеки сприяє мережеве використання програмного забезпечення “УФД. Бібліотека”, придбаного у 1997 р. Web-сайт бібліотеки створено у 1998 р. Локальна мережа об'єднує 54 комп'ютери.

На сучасному етапі автоматизовано всі основні технологічні процеси: від комплектування документів до книговидачі та створення електронної бібліотеки. Закінчується процес рекаталогізації активного фонду, в т.ч. періодичних видань, що дало змогу з грудня 2003 р. на всіх пунктах обслуговування запровадити автоматизовану технологію документовидачі.

На підставі вищезгаданого ми маємо можливість проаналізувати зміни, пов'язані з автоматизацією інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки університету. Сьогодні в бібліотеці ХДУ продовжується процес удосконалення інформаційного обслуговування, створюються особисті інформаційні ресурси, розроблено засоби віддаленого доступу до них, а також досліджуються джерела, які можна використовувати, якщо у книгозбірні відсутня необхідна інформація.

Схема інформаційного забезпечення користувачів бібліотеки залишається класичною, тобто розподіляється на складові: створення ДБА як основи інформаційного пошуку, проведення інформаційно-бібліографічного обслуговування, навчання користувачів основам інформаційної культури. Технологія цих процесів трансформується.

Розглянемо спочатку зміни у створенні ДБА. Удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування нерозривно пов'язано з ресурсною базою, у якісному складі якої відбуваються зміни і в нашій бібліотеці. Основу ДБА, зазвичай, становлять традиційні складові: довідкові видання, карткові каталоги та картотеки. Слід зазначити, що сьогодні практично не поповнюються тематичні картотеки (їх кількість скорочена вдвічі тому, що вся інформація акумулюється в електронних картотеках – ЕК). Але все більшу популярність у читачів набувають електронні ресурси: бібліографічні та повнотекстові БД, ресурси Інтернет, доступ до віддалених баз даних тощо. Тобто поряд з бібліографічною інформацією читач сьогодні може отримати і повний текст, що свідчить про трансформацію довідкового фонду в інформаційний ресурс, який поєднує в собі як власні ресурси – книги, БД, CD-ROM, так і ресурси Інтернет. Оскільки кінцевою метою будь-якого пошуку є повний текст, то найсучаснішим завданням кожної книгозбірні є створення та подальший розвиток електронної бібліотеки.

На сучасному етапі організовано доступ до електронних документів бібліотеки ХДУ через ЕК, бібліографічні БД, Web-сайт. Бібліотека займається наповненням повнотекстових БД “Методичні посібники”, “Підручники”, “Вісник ХДУ”, отримуючи електронні версії з видавничого центру університету та редакції журналу. Проводиться робота по об'єднанню

інформаційних ресурсів факультетських бібліотек. У рамках експерименту з ініціативи бібліотеки студентами-практикантами у 2003 р. створено 10 електронних версій особливо цінних підручників. Головним завданням бібліотеки в системі “Електронна бібліотека університету” залишається систематизація, організація доступу та збереження повнотекстових версій документів.

Статистика показує, що кількість запитів до електронних ресурсів поступово зростає. Таким чином ми переходимо до технологічних змін в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні користувачів бібліотеки ХДУ. Поряд з традиційним обслуговуванням (недостатня кількість технічних засобів та приміщень не дозволяють нам поки що від нього відмовитися) широко використовуються нові технології. Досвід такого обслуговування засвідчує, що читач, який один раз скористався ЕК, вже не хоче повертатися до карткових каталогів. В інформаційно-бібліографічному обслуговуванні у нас в автоматизованому режимі проводиться:

- самостійний пошук літератури за різними параметрами, в т.ч. тематичний;
- виконання традиційних довідок;
- надання нового виду довідок та консультацій, пов’язаних з використанням читачами технічних засобів і БД бібліотеки;
- проведення бібліографічного інформування (ВРІ та ДОР) за допомогою електронної пошти та Web-сайту;
- опанування технологій створення та підтримки Web - сайту.
- застосування нових інформаційних технологій під час проведення комплексних інформаційних заходів, що сприяє кращому засвоєнню слухачами необхідної інформації, зростанню іміджу бібліотеки.

Розширення інформаційного середовища бібліотеки внесло свої корективи і в систему навчання студентів “Основам інформаційної культури” та “Основам наукового пошуку”. По-перше, значно збільшився обсяг навчальної програми – поряд з інформацією про традиційні бібліографічні джерела нашим студентам надають інформацію про електронні ресурси бібліо-

теки. По-друге, виникла необхідність навчання використання читачами бібліотечних програмних продуктів та окремих навичкам для повноцінного його використання. Тому програма навчання передбачає практичні заняття зі студентами на комп'ютері. Проведення теоретичних занять обов'язково супроводжується слайдами, а в плані роботи бібліотеки створення на сайті сторінки “Бібліотечний урок”.

Постійне удосконалення процесу адаптації читачів до нового інформаційного середовища і формування інформаційної культури студентів та викладачів ставить перед бібліотекою такі завдання:

- удосконалення роботи інформаційної служби бібліотеки, яка відповідає за розробку методик і проведення лекцій, практичних занять, здійснення консультаційних послуг по використанню електронного каталогу.

- створення електронного читального залу для проведення занять (його функції – навчання та адаптація користувачів до ІПС бібліотеки, навчання роботі в глобальних мережах, а також надання доступу до мережових послуг).

- модернізація ІПС бібліотеки.

Отже, взаємодія читача з електронними інформаційними ресурсами суттєво активізує діяльність бібліотеки. Проблеми, що виникають на цьому шляху, достатньо різноманітні, складні і потребують подальших досліджень. Найближчим часом для вирішення завдань оптимізації інформаційного обслуговування нам необхідно провести аналіз наявних інформаційних ресурсів; дослідити, яких видань та інформації бракує; вивчити можливі канали їх отримання; цілеспрямовано комплектувати документи на CD-ROM та інших нетрадиційних носіях, які можуть бути джерелом пошуку відсутньої в бібліотеці інформації; продовжити роботу по створенню проблемно-орієнтовних БД, в т.ч. навігатора по Інтернет за профілем університету.

Озарчук Л.В.
м. Кам'янець-Подільський